

שיש לנו קשיים מסוימים ב נמל ניו יורק. לפעמים אנו מצליחים לרכוש מכוניות נשק בשביל צה"ל... בזמן האחרון נהרגו שניים מאנשינו, אמריקאים ברכבות הנשק... ובכך, הועלתה ההצעה שירון והבי יסע לניו יורק... ובכך, מהי תשובתך?

אין כל תשובה, השיב ירון, אני עומד לשרות מדינת ישראל... (חסמבה בקרבות רחוב בעזה, מאת ייגאל מוסינזון, עמודים 173-171).

מן קצר אחרי השמועות המעציבות על מותו הקרוב של מוסינזון, הגיעו לארץ שמועות מעודדות יותר. בעתונות התפרסמו ידיעות משמחות שמוסינזון זכה להצלחה עצומה באמריקה. נתקבל הרושם שמפיקי ברודוויי והוליווד הניחו כל עבר דה אחרת, ועמדו בתור כדי לרכוש את הזכויות על מחזות מוסינזון, ובעיקר על בערבות הנגב וקזבלן.

כאשר חזר מוסינזון עצמו לארץ, כעבור למעלה משנה, לביקור חטוף, אישר ידיעות מסחררות אלה. דורי שארי, המפיק ההוליוודי המחולל של "מג"ח, שילם לו אלפים דולאר, ותירגם על חשבונו את מחזותיו של ייגאל. עבודת ההפקה היתה צריכה להתחיל בכל רגע.

המציאות האפורה הכשק שוב היתה קצת שונה. היא היתה רחוקה מאד מאורות הניאון הנוצצים של ברודוויי, באחת הפגישות בחוגי הבהימה היהודית בניו יורק, פגש מוסינזון את משה כהן, אז עורך עיתון יהודי באמריקה, כיום העורך הספרותי של ג'ורטלס פוסט בירושלים. מוסינזון זון ביקש מכהן, צעיר משכיל ונעים-הליי כותב, בעל רקע דתי, לתרגם לו את המחזה קמביזם, תמר אשת ער ותמצית של דרך גבר. כתשלום הבטיח לו ייגאל כ-800 דולאר, נוסף על האחוזים הרגילים כאשר יוצגו או יוסרטו היצירות.

כהן התרשם מן הגבר הגבוה, שנראה לו כטיפוס נהדר של צבר גברי, לחם וישר. הוא ידע כי ישראלי אחר, עודד בורלא, בנו של הסופר החיפאי, כבר תירגם גם את קזבלן (תוך עיבוד חופשי, בו הפך קזבלן המארוקאי לפורטוריקאי בניו יורק בשם ריקו). היה זה מן המפורסמות בניו יורק כי בן הכט, הסופר המפורסם, עומד להציג במועד הקרוב את היצירות של מוסינזון שילם לכהן 100 דולאר בו במקום. והאיש החל בעבודה. בהתלהבות רבה שכן כתבניות, שילם לה 125 דולאר מכיסו. במועד הקרוב מסר את היצירות לייגאל. אולם לסופר לא היה כסף. הוא קיווה לקבל סכומים גדולים מבן הכט ומדורי שארי.

משה כהן התמים לא ידע, כמובן, כי כל הסופרים על הכט ושאר לא היו ולא נבראו. אך לפתע החל מוסינזון לצחוק מכל העניין. התייחס אל החוב כאל בדיחה מוצלחת שעבר זמנה, אולם כהן לא הבין את הבדיחה. הוא פנה לעורך העיתון ג'ייקוב גולדנפוס, הורה לו להגיש תביעה משפטית. הפרקליט, יהודי צעיר, ביקש למנוע משפט מביש, שיגרום לפרסומת רעה נגד ישראל. הוא הזמין את ייגאל אליו, דיבר אל לבו, הוציא ממנו את התשלום בלידרות ישראליות, בציץ משוך על בנק קופת-עם בחל-אביב. כהן, שעמד לעלות לארץ, הסכים לכך.

בזה לא נסתיימו היחסים. כעבור זמן צלצל ייגאל שוב לכהן, ביקשו לקשרו עם הוצאת-הספרים הגדולה, סיימון וסטסטר, ואמנם, הודות לשידורו של כהן קיבלה חברה זו את הקטעים המתורגמים של דרך גבר, מסרה אותם לעיון לידי אחד מעורכיה. סיכום העורך: "הספר הוא קיטש גמור... יש בו מין ואלימות בלי סוף. באמריקה אין מחסור בסופרים הי כותבים כך". אולם מסתבר כי מוסינזון לא וועדע מביקורת קטלנית זו.

רושם לא פחות גרוע מכתבי-היד עשה מוסינזון עצמו. התנהגותו הרגילה של ייגאל, שחבליו בישראל חדלו זה מכבר לשים לב אליה. עוררה בחוגים המשכילים של המ"לים בניו יורק תדהמה רבה. היה קשה להם להתרגל למוסינזון, שהוציא מכיסו ציור של קטעי-תבנית ישראלים על עצמו, והקריא באוזני בני-ישיבת דברים על "הסופר הגדול ייגאל מוסינזון". — "מוסינזון הוא יוצר דגול", וכיוצא באלה. אמר אחד ממנהלי סימון את שוטטר, יהודי בשם קפלן, אחרי מבחן כזה: "לאיש הזה, ייגאל מוסינזון, אין לו שום צניעות מזויפת".

שמעו של מוסינזון נפוצ בחוגים המת-

בדרגת עורר-מפקח-אזורי (שלושה כוכבים), דרגה אשר שוטרים ותיקים מגיעים אליה רק אחרי שנים ארוכות של שרות. יחזקאל סהר הפקיד בידיו את תפקיד קצין-העתונות במטה הארצי. הוא מילא אותו בנאמנות — במידה שיכול היה להקדיש לו את זמנו. לרוע המזל, קשה היה להשיגו. לעתים קרובות מאד חיפשו העתונאים בקדחתנות, אך ללא הצלחה, את הקצין.

מדוע התגייס ייגאל, שאן כבר היה סופר ידוע, לתפקיד זה? היתרונות היו גלויים לעין: מכונת שנמסרה לרשותו, משכורת קבועה שלא הפריעה לו להקדיש את עיקר זמנו לכתיבת ספרי חסמבה ודרך גבר, הכנת ההצגות קזבלן ואלדורדו בעזרת המשטרה, אך המשטרה לא הסתפקה בכך: היא החרימה למענו ומסרה לו בחינם חדר ברחוב זמנהוף מס' 32, אותו מסר ייגאל כעבור שנים לדייר אחר, תמורת דמי-מפתח של 2000 ל"י. הטלפון, שהותקן על-חשבון המשטרה, נשאר בדי-רה עוד שנתיים אחרי שייגאל הפסיק להיות קצין-משטרה. ממשלת ישראל הור ציאה בשמחה את כספי משלם-המסים כדי לכסות את החשבונות השוטפים של הטלפון של הקצין-לשעבר.

אולם את מעשהו הגאוני ביותר ביצע מוסינזון אחרי שעזב את המשטרה ורצה לנסוע לאמריקה. הוא היה חדר אמנה

המפסידה ג'ודי שפטל, שעמדה להינשא ליגאל מוסינזון ואף טייעה לו בכספים ותמכה בו, עד שגילתה כי בעצם הוא מתכוון לשאת את חברתה הטובה, דוריס סורוקה.

שמסרתי הוליווד יקפצו על מחזותיו המ" הוללים, אותם השווה, בצניעות רבה, לי מחזותיו העיקריים של וויליאם שקספיר. אולם היה דרוש כסף לנסיעה, וכסף לא היה.

זמן קצר אחרי נסיעתו של מוסינזון לאמריקה פשטה בארץ שמועה מעציבה. מפה לאוזן עבר בסנית, ואחר כך בארץ כולה, כי ייגאל נוטה למות בכוכר. הוא חלה בסרטן-הדם, מחלה שאין לה תרופה, וימיו היו ספורים. מכריו הצטערו בליבם על על המחשבות שחשבו עליו אייפעם, והעתונאים החלו אוספים בשקט רב את החומר הדרוש להספד ראוי.

מניין צצה השמועה? רק כעבור שנה נודע בחוג מצומצם כיצד הוכן התבשיל. בהיותו זקוק לכסף, ניגש ייגאל מוסינזון לעורך הדור, עתון-הערב של מפא"י, וגיר לה לו בקול רוויינגון, בסוד מחלת בנחור לט. כי חלה במחלה הנוראה. רק דופאים אמריקאיים יכלו להאריך את חייו בכמה חודשים עלובים נוספים. הוא ביקש שיתנו לו כסף, כמעשה-חסד אחרון.

העורך אדם טוב-לב והסירגש, לא יכול היה לסרב. הוא גייס סכום גדול (לפי גירסה אחת: אלפים לירות) ונתן אותו לסופר כמפרעה על-חשבון הרשימות שיכתוב, אם ירצה השם. ואמנם רצה השם: בעוד שהדור עצמו שבק חיים לכל חי, נשאר ייגאל מוסינזון שלם ובריא. מעולם לא החזיר את הכסף לבעליו.

בערבות ניו יורק

"הענין הוא, פתח יואב אשל (שליחו האישי של הרמטכ"ל),

של המן הרשע והיטלר, כי סופר יהיה כסופס... פרעה שעשה לנו קונציע קיבל 10 מכות, ואילו אתה תקבל תריסר!"

במקום אחר: "ירון וצוק עמדו בפתח החדר וחזרו לאלמוני (מצרי). וכאשר הגיע שם לו צוק רגל, והלה השתטח על גחוונו. אך מייד התאושש, שלף אקדוח והחל לירות לעבר ירון וצוק. ירון לחץ על הדק התת-מקלע שבידו, צורר כדורים שם קץ ליריותיו ולחייו של המצרי". ילדי חסמבה מקבלים הוראות אישיות ממש דין, מעריצים את בן-גוריון, דיין ואלתר-מן, גדולי הדור, וחולמים על היום בו תציג הבימה את הדיבוק בקאהיר.

אולם מוסינזון לא הסתפק בהוצאת ספר אחד של חסמבה כל חצי שנה. הוא כתב באותה תקופה ערימה של מחזות (קזבלן, אלדורדו, אם יש צדק, אדם ללא שם ועוד), ים של מערכונים, ואת הרומן דרך גבר. ככולם הלך בתלם החורש, תמך בעניינים שהיו באותו רגע פופולריים בדעת-הקהל. גם את הסיון גינה רק לאחר שנשתתקו כל מגיניו האחרים.

הכסף זרם אל הסופר המצליח כמעין המתגבר. בחוגי הסופרים סיפרו בדיחה אופיינית. אחד החברים טלפן למשפחת מוסינזון, ביקש לדבר עם הסופר. השיבה אשתו: "הוא עסוק, זה עתה התחיל לכתוב מחזה. חכה כמה רגעים על הקו עד שיגמר..."

אפילו מוסינזון, שאין לו ספק שהוא גאון, פקפק ברמת יצירתו. ברנעיה-חולשה כאלה היה אומר לבני-ישיבה: "אני יודע שזה זבל. אבל אני צריך כסף כדי לבסס את משפחתי. כשהיה לי מספיק, אפסיק ואתחיל לכתוב יצירות של ממש!" הוא לא ידע, או לא רצה לדעת, כי יצאות ספרותיות, כמו יצאות אחרת, אינה נגמרת לעולם. כל יצאנית-רחוב סבורה שתפסק כאשר תאסוף די כסף, אך משום מה אין מועד זה מגיע לעולם.

סוכר הדור

"הרואים יעודם באמנות, אין מקומם כאן. עדיין לא... יורידו כאן ממדומיו כל אדם הרוצה להמריו מעל לחיי החולין. יק צצו כנפיו. עדיין אין כאן חלל-מרחב בשביל מורמים. יש שאומרים זאת במפורש. ויש שאינם יודעים להגיד כך. אך גם הללו מרגישים שעדיין תובעים החולין את כל האדם כולו, ללא שיוך. ודווקא מפני שקשה לעמוד בכך, הכל מני דים את יוצאי-הדופן. זאת היא קנאה שיש בה גם מן הקדושה. אתה לא תוכל לעמוד בה..." (ככשים), מאת ייגאל מוסינזון, עמוד 32).

רנעי החולשה בחייו של מוסינזון, בהם הורה בפני עצמו על עירון הא"מית של יצירותיו היו מעטים. ההכרה שקוננה בלב עזר מלחם ילדותו — שהוא גאון — התחזקה מישור הקצתו הקר פתית הגדולה והעובדה שהמבקרים התייחסו אליו כמפלגות רחמניות, הנבירו את כסותו העצמי כפצע-יענק. הוא החל פותח כל שיחה עם זרים במלים: "אני ייגאל מוסינזון!" חזיון רגיל היה לראות את ייגאל מתערב בקהל ילדים בהצגת חסמבה, ואמר בחשיבות רבה: "אני ייגאל מוסינזון". זון הסופר, ונוטל כמעט בכוח מן הילדים הדבוכים את ספריהם, כדי לחתום עליהם. אולם בטחון גברי זה לא חדר ללבן פנימה. כאן כן נבחר היה זקוק לעידוד מתמיד בצורת הערצתן של בנות חדשות, שהתחלפו בקצב מסחרר. המשק בבית-שערים, שנהלו ביד אשתו השגיה, כמעט נשכה. ייגאל ישב בעיר, הסתובב בחוגי הבהימה, התיידד עם בעלי-השררה. מאות נערות צעירות, רובן בגיל 17 או 18, זכו לכך שהגבר הור, המתחיל להקרינה, ניגש אליהן, הושיט את ידו בעלת האצבעות הכפופות-קמעה, ורעם לעומתן בקול גברי עמוק: "שלום. אני ייגאל מוסינזון. מה שמך?"

סיפרה עתונאית ידועה, שביקשה להיפגש עם מוסינזון לצורך הדרכה דרמטית. "ניגשתי לדירתו. הדלת היתה פתוחה קצת, וקול עמוק הזמיני להיכנס. בפנים מצאתי את ייגאל מוסינזון רובץ על השטיח, עטוף בהגימה אקזוטית, ראשו שעון על זרועו בהבעה רבת-חשיבות. הבינותי שלא ירועו היה לקום ולפתוח את הדלת, כדי לא לקלקל את הרושם האדיר..."

בשיא תקופה זו קרה משהו שהפחית רבים: ייגאל מוסינזון התגייס למשטרה

בן הבוס יגאל מוסינזון ב' חברת עמוס ב' גוריון, בעת שמוסינזון שימש כדובר מיש"ט ב"ה. המאבק של צמרת השלטון המפא"י ושל שירותי-הביטחון ב"העולם הזה" החל בעיקבות ההאשמות שהועלו נגד עמוס ב' גוריון וצמרת המישטרה מעל דפי השבועון. סופו של המחזה ש' כתב מוסינזון שונה אחרי הצגת-הבכורה, אחרי שניראה כעצה ברורה להרוג את עורכו של השבועון המסויים, "העולם הזה".

אימים. כשפנה משה כהן, למען ייגאל, לסוכנות האמנותית העצומה מס"א, שגם בראשה עומד יהודי, השיב אחד המנהלים, הארולד מאטסון, קצרות: "איננו מעוניינים בג'נטלמן הזה. כבר שמענו עליו". מי שלא שמע עליו, לרוע המזל, היה משה צבי פראנק, לשעבר מנהל יחסי-הציבור של אבא חרשי, אחרי שחזר לאמריקה תירגם פראנק את מחזותיו של ייגאל, אדם ללא שם. גם הוא חיכה לשכר התירגום.

כל אותה שעה המתה הארץ מידיעות מוסמכות על הצלחותיו האדירות של מוסינזון באמריקה. כשחזר לביקור, סיפר לכל ידידיו בסוד כמס, כי זכה לחלומם של כל גבר: ללידרות אינטימיות עם הגב' מארילין מונרו. הוא פגש אותה, לדבריו, בפתח הסטודיו לשחקנים של לי שטראס-ברג, העמיד פנים שאינו מכיר אותה, והזר מין אותה לסעודה. השקנתה המחוללת כל כך התלהבה מן הישראלי הגברי עד שלא יכלה לעמוד בפני קסמיו. הסיפור פורסם בכתבונים, הוכיח סופית כי ייגאל מוסינזון, כותב הוליווד וברודוויי, השתלט על אמריקה בסערה.

דרך גבר בעלמה

"הוא לא הזכיר את שמה של תמר, סגנית חסמבה, אן בלבו הירהר בה רבות ואורו כות. רק ירדים היוועים אהבה מהי, 'בינו זאת...' (חסמבה ב' קרבות רחוב בעזה, מאת ייגאל מוסינזון, עמוד 20).

אם מוסינזון לא כבש את מארילין מונרו, הרי קטף פרי אחר, הוא סחט אותו כלימון וורק אותו הצידה.

ג'ודי שפטל היתה צעירה בת 25, יפה, תמירה, משכילה ואמידה. הוריה באו לא מריקה מוילנא, נתנו לבתם חינוך טוב באמריקה ובאיטליה, ג'ודי זכתה לתהילה כצלמת אמנותית, פירסמה את יצירותיה במיטב השבועונים האמריקאיים, צברה סכום ניכר של כסף. היא נסחפה בורם חיי-הבהימה של גריניץ-וילאג, שכונת האמנים של ניו יורק, בעלת החיים הסור ערים וחסידי-הציבות. אחרי שביקרה ב"ס ארץ, בה עבדה זמן-מה כעורכת סרט

(המשך בעמוד 51)